

SOBRE UNA CARTA DE FRANQUESA ATORGADA PEL DUC DE GANDIA AL PREVERE JOSEP DE CELADA (1611)¹

JOSEP SENDRA I MOLIÓ
Professor de Valencià - Investigador local

INTRODUCCIÓ

El 21 de juliol del 1611, quasi dos anys després de l'eixida forçada dels moriscos del Raval d'Oliva, el duc de Gandia i comte d'Oliva, Carles de Borja, concedia al prevere Josep de Celada la franquesa o exempció de determinades rendes derivades d'alguns béns immobles que el capellà tenia en règim d'emfiteusi.² El motiu de tal concessió era la recompensa a Celada pels serveis prestats al duc, en la tasca de redistribució de les terres i cases que havien deixat els musulmans expulsats.

Josep de Celada era germà d'Alonso de Celada, marit de Clara de la Cerda. Aquest matrimoni de la petita noblesa local, que tingué gran rellevància en la vida religiosa i econòmica de l'Oliva del seu temps, ha estat objecte d'un detallat estudi per part de Manel Martí i Ascó en un número anterior d'aquesta mateixa revista.³ Quant a Josep, sabem que entrà al servei de Santa Maria en 1589, que fou prevere i després vicari de la parròquia, i que morí en 1630.⁴ A més de la seua

¹ El document que transcrivim i comentem no es troba en cap arxiu públic, sinó en poder dels hereus de Ramón Michavila Bodegas i Vicenta Llorca Mas. Agraïm a la seua néta, Mª Isabel Saar, la gentileza d'haver-nos facilitat la seua consulta i anàlisi.

² Segons el *Diccionari Català-Valencià-Balear*, l'emfiteusi consisteix en la "cessió perpètua o per llarg temps, d'un immoble, compensada pel pagament d'un cànon anual al qui fa la cessió, conservant-ne ell el domini directe".

³ "Un distingit matrimoni en l'Oliva del segle XVII: Alonso de Celada i Clara de la Cerda", en *Cabdells* n° 2, any 2000, pp. 47-74. L'estudi, basat en l'abundant documentació sobre aquest matrimoni que es troba a l'Arxiu Parroquial de Santa Maria d'Oliva, conté algunes referències al capellà Francesc, germà d'Alonso, que ens han servit per al nostre article.

⁴ En J. Castell (1996: 27) trobem dues dates diferents per a la mort de Josep de Celada: 23 d'abril de 1611, i el mateix dia i el mateix mes de l'any 1630. Pensem que en el primer cas es tracta d'un error, ja que el mateix document que estem analitzant és de data posterior, i a més, trobem referències l'activitat del clergue en anys posteriors a 1611. Així, en J. Castell i F. Pi (1999: 124) apareix citat com a vicari en actes religiosos que tingueren lloc en 1614 i 1618. Per altra banda, Martí (2000: 53, nota 29), després d'haver analitzat la copiosa documentació de l'Arxiu Parroquial de Santa Maria, precisa que féu testament en 1626 i que morí en 1630, essent soterrat el dia esmentat abans (23 d'abril) en l'altar del Sant Sepulcre.

funció eclesiàstica, s'ocupà de diverses activitats administratives i econòmiques,⁵ com les que detalla el document que estem analitzant: organitzar la redistribució de terres abans ocupades pels moriscos i cedides pel duc de Gandia en emfiteusi als nous repobladors, i portar-ne la comptabilitat, amb l'elaboració de capbreus o registres dels emfiteutes.

Observacions de tipus lingüístic

El document està redactat en un llatí que, en alguns fragments, està farcit de paraules i expressions en valencià que ressaltem en cursiva, com “*les marjals*”, “*lo Terme de Damunt*”, “*un quartó y cinch braçes*”, etc., a més de llatinitzacions de mots valencians (alguns d'ells d'origen àrab) que apareixen declinats o en flexió verbal: “*fanecatas*”, “*de secano*”, “*Ravalis*”, “*Alqueriae*”, “*empadronando*”, “*alcaydiatus*”, etc.

Com era usual a l'època, apareixen paraules que no pertanyen al llatí clàssic, sinó al medieval (*infranquimus*, *francas*, *confrontatur*), i abunden les grafies que ens indiquen una pronunciació allunyada de la clàssica, com la reducció del diftong “ae” a “e” (*Gandie* per *Gandiae*, *presentis* per *praesentis*), o que ens indiquen una pronúncia “a la valenciana” dels mots llatins: *populassionis* per *populationis*, *undessimi* per *undecimi*. També grafies estranyes al llatí, però usuals en el valencià de l'època, com la “ç” davant “e” (*çensus*, *sexçentessimi*), o la “ch” final amb so de /k/ (*donech*). Abunden els errors dels escriptors: *item* per *item*, *confidantia* per *confidentia*, *puntualitate* per *punctualitate*, *predite* per *predictae*, *ereduum* per *heredum*, etc. La confusió entre “s” i “ss” (*vigessima*, *possitas*) podria fer-nos pensar en la influència de l'apitxat (tenint en compte que el document està datat a Gandia), però no disposem de prou dades per a afirmar-ho, ja que confusions semblants es donaven a l'època en tot el nostre domini lingüístic, en plena decadència literària i amb l'absència de normativa per a la llengua escrita.⁶

En les breus expressions que apareixen intercalades en valencià, observem grafies castellanitzades com en “*montaña*”; arcaïsmes com l'article masculí “lo” (“*lo Terme de Damunt*”, “*lo barranch*”), i característiques dialectals que ja s'havien generalitzat en aquella època, com la confusió entre les preposicions “amb” (antigament “ab”) i “en”: per una banda trobem “*secà ab garrofers*”, “*ab los vessants*”, “*ab algunes moreres*”, i per l'altra, parla de terrenys que limiten “*en lo barranch*” o “*en caminàs (=camí ample) sive assegador*”.

⁵ Tot l'apartat III.5.1 del catàleg elaborat per J. M. Cruselles, R. Narbona, M. China i I. Asíns, *L'Arxiu Parroquial de Santa Maria la Major d'Oliva*, Oliva, 1986, pp. 52-53, es refereix a documentació sobre l'administració i activitats econòmiques de la família Celada, tant de mossén Josep com del seu germà Alonso i la seua cunyada Clara de la Cerda. Per altra banda, Martí (2000: 55), comenta que Alonso, que s'enriquí amb el comerç i amb el negoci dels censals, seguí la “*tasca que ja havia mamprés el seu germà sacerdot*” (és a dir, Josep).

⁶ Segons Sanchis Guarner (1936: 58), “*a mediados del siglo XVII, la decadencia de la lengua hace que se olvide la ortografía, y puede decirse que prácticamente no se hace ninguna distinción regular entre s sonora y sorda en la escritura*”. La pronúncia apitxada, caracteritzada per l'ensordiment de fonemes alveolars i palatals sonors, ja s'havia generalitzat a València i la seua rodalia cap al 1600, però no sabem cert quan afecta aquest fenomen a Gandia, encara que podem trobar-ne algun indici esporàdic al segle XVII: Martí (2000: 62), parla d'un frare gandià que en 1629 registra per escrit el pagament de “*dos miches añades de Nadal*”.

TRANSCRIPCIÓ DEL DOCUMENT⁷

[Portada:] De Mo[ssén] Çelada
Pedro Chela en 21 julio de 1611. N° 32

/1/ Acte de m[erced] y franquea fet per sa Ex[cel·lència]a del señor dux y conte de Olive a mossén Josep de Çelada, prevere, cavaller.

/2r/ Die XXI mensis Iulii anno a Nat[ivitate] D[omini] MDCXI.

Nos *don* Carolus a Borgia et Centelles dux Gandie marchio de Lombai et comes Olive, etc. Attendentes et considerantes quod Iosephus de Çelada miles presbiter ville Olive habitator sustinuit et subportavit maximosque et exsivos labores in nostro servitio a die expulsionis agarenorum facte per Regiam Maiestatem Phi[li]ppi Regis nostri in suo Regio preconio publicato in Civitate Valencie die vigesima secunda mensis septembris anni millessimi sexçentessimi noni usque in presentem diem et spem quam habemus quod dictos labores prosequetur donech et quousque finem et conclusionem assequatur mensurando omnes terras tam horte quam de *secano* ac etiam *les marjals Ravalis* Ville Olive, *Ravalis Fontis d'En Carròs*, et locorum de Potries, Beniflà, Alcudiola Rafelcoffer, *Alqueriae* Comitisse et loci *Alquerie dels Freres* nominatorum *lo Ter- /2v/ me de Damunt* quas agareni dictorum *Ravalium* et locorum habebant et possidebant *empadronando* et distribuendo dictas terras una cum domibus inter novos populatores et habitatores dictorum *Ravalis* et locorum cum maxima spe, confidantia, puntualitate et satisfactione qui totis viribus totoque conatu omnes poblaciones dicti nostri Comitatus Olivae fecit et construxit et in his magnos labores pertulit qui non solum hec que dicta sunt sed etiam libros emphiteutarum nostri patrimonii rexit et administravit absque aliquo interesse et salario plus temporis quam quatuordecim annorum nech non his prope elapsis annis fecit ac construxit quoddam generale caputbreve omnium emphiteutarum dicti nostri Comitatus Olive locorum et baroniarum eidem adiacentium tentarum sub nostra directa dominatione sua industria suoque labore quod opus habitum fuit pluris existimassionis quam precio mille /3r/ aureis. Attendentes etiam et considerantes quod instrumento stabilimenti per not[arium] infrascriptum recepti die vigesima secunda mensis februarii anni millessimi sexçentessimi undessimi stabilivimus in emphiteusim quondam domum et terras dicto Iosepho de Çelada eodem modo eaque ratione cum pactis et condissionibus contentis in stabilimentis per nos factis populatoribus dicti nostri Comitatus Olivae ut in capitulis populassionis latius est videre et quia dictus Iosephus de Çelada profuit ac utilitatem acquisivit nobis nostroque Patrimonio et nos tot servitia facta propriis suis expensis et cum amissione eiusdem rei familiaris non posse pecunialiter satisfacere his et aliis nobis bene visis id circo thenore presentis publici instrumenti cunctis temporibus hic et ubique firmiter et perpetuo valituri et in aliquo non violandi seu revocandi /3v/ eis melioribus via, modo et forma quibus de iure melius et efficassius fieri possit ac debeat de iuribus nostris plenarie instructi infranquimus et francas facimus vobis dicto Iosepho de Çelada presbitero dicte ville Olive habit[atori] presenti et cum multiplici gratiarum actione acceptanti et vestris

Primo quandam domum sitam et positam in suburbio dicte ville Olive in vico vulgo dicto *dels Trapigs* prout confrontatur ab una parte cum domo Jacobi Piera, et

⁷ En la transcripció hem respectat les grafies originals, tant del text llatí com dels mots valencians que hi figuren intercalats i que hem ressaltat en cursiva. En aquests últims, hem actualitzat també l'accentuació. Hem respectat també la puntuació original, i només hem fet ús del punt i a part en l'enumeració de béns immobles (paràgrafs que comencem per "*Primo...*" i "*Item...*"). Indiquem els salts de pàgina del document original amb el número del full entre barres inclinades, seguit de les lletres "r" ("*recto*") o "v" ("*verso*"), segons es tracte de la pàgina de davant o la de darrere (p.e.: /3r/, /4v/).

ab alia parte cum domo Bartholomei Pasqual *y en lo barranch*.

Item quattuor *fanecatas un quartó y cinch braçes* terre horte sitas et possitas in termino et horta predite ville Olivae in partita dicta *dels Patins* prout confrontatur cum *sequia Mijana*, cum terra Jacobi Joannis Ybiça, cum terra vestra, et cum terra Jacobi Pasqual filii Petri Pasq[ua]l] domini loci de Negrals, *y en caminàs /4r/ sive assegador del Hort de sa Exelencia*.

Item quattuor *fanecatas dos braçes* terrae horte sitas et positas in dicto termino et partita prout confrontantur cum terra vestri di Iosephi de Çelada cum terra vidue Bartholomei Martí de Veces quondam not[arii] cum terra dicti Jacobi Joannis Ybiça, et cum terra Jacobi Vincentii Pasqual

Item quinque *fanecatas* et dimidiam et quinquaginta quinque *braçes* terre horte sitas et positas in dictis termino et partita prout confrontantur cum terra Iacobi Ioannis Ybiça, cum terra Sebastiani Salelles, et cum *sequia Mijana*, et cum terra dicti Vincentii Iacobi Pasqual.

Item sexdecim *fanecatas un quartó y vint y cinch braçes* terre horte sitas et positas in dicto termino in partita dicta de la Calsada prout confrontantur cum itinere *de la Calsada*, cum *Sequia del Moli*, cum /4v/ terra Aparicii et Illefonsi Ximenez cum terra Iosephi Salelles, et cum terra Petri Pasqual.

Item sex *fanecatas terre secà ab garrofers* sitas et positas in dicto termino in partita dicta *del camí de Rebollet* prout confrontantur cum dicto itinere *de Rebollet*, cum *montaña* et *barranch*.

Item septem *fanecatas terre secà ab garrofers* sitas et positas in dictis termino et partita prout confrontantur cum terra ereduum Pauli Ordóñez et cum terra Petri Pérez, et cum *montaña*.

Item tres *fanecatas terrae ab algunes moreres secà* sitas et positas in termino dicte ville in partita dicta *del Pou dels Serrans* prout confrontatur cum itinere *del Pi*, cum terra ecclesiae Sancti Rochi, ex tribus partibus *barranch* et itinere per quod tenditur *al Collado* in medio, et cum *la mallada* et cum *montaña*, et cum parietibus suburbii dicte ville.

Item tres *fanecatas ter- /5r/ re marjal* sitas et positas in dicto termino in partita dicta *de les Passadores* prout confrontantur cum camino *assegatore et de les Marjaletes*, cum terra Vincentii Marqués duabus partibus cum terra Jacobi Carpi, et cum terra ... [*espai en blanc*].

Item quoddam ovile situm et positum in *Ravali* dicte ville prout confrontatur cum *barranco* duabus partibus, et cum vico.

Item quondam eram sitam et positam in dicto termino *en la montaña de la Talaiola ab los vessants* prout confrontatur cum *barranco*, cum ovile Beltrandi d'Osta, cum alio *barranco*, cum *garroffers alcaydiatus* Castri Sancte Anne, cum terra ecclesiae divi Rochi, et cum parietibus domorum suburbii sive *Ravalis*..⁸

...Tam ab omnibus et quibuscumque partitionibus fructuum quam ab omnibus et quibuscumque servitutibus realibus personalibus et mixtis ad quas tenebaris ratione dicti stabilimenti et pactis in illo appositis et contentis cum nostra voluntas sit quod de dictis domo et terris tan- /5v/ tummodo solvere tenearis çensus ibi memoratos cum laudimio et fatica totoque alio pleno iure emphiteotico et iure ipsos percipiendi secundum forum Valentie promitentes contra presentem franquitatem non venire nech aliquem venire facere palam vel oculte aliqua ratione titulo sive causa sub bonorum et iurium nostrorum omnium obligatione pariter et hypotheçe quod est actum in aula duicali ville Gandie die vigesima prima mensis iulii anni millesimi sexcentissimi undessimi.

____Sig+num nostri don Caroli a Borgia et Çentelles predicti qui hic concedimus et

⁸ Introduim ací un salt de línia, per tal de separar la llista de béns immobles de la relació de rendes de les quals estan "francs" o exempts.

firmamus.

Sig+num mei Iosephi de Çelada presbiteri qui accepto.

Testes huius rey sunt Petrus Ferrer et Gabriel Savañolo milites Gandie habitat[atores].

In quorum fidem et testimonium ego Petrus Chela not[arius] meum quo utor appono sig+num.

TRADUCCIÓ

Dia 21 del mes de juliol en l'any de la Nativitat del Senyor 1611.

/2r/ Nós, don Carles de Borja i Centelles, duc de Gandia, marquès de Llombai i comte d'Oliva, etc. Atenent i considerant que Josep de Celada, cavaller, prevere, habitant de la vila d'Oliva, assumí i suportà els més grans i excessius treballs al nostre servei des del dia de l'expulsió dels moriscos, feta per la Reial Majestat del nostre Rei Felip, en el seu reial pregó publicat en la ciutat de València el dia vint-i-dos del mes de setembre de l'any mil sis-cents nou, fins al present dia, i amb l'esperança que tenim que prosseguirà dits treballs fins que aconseguisca el final i la conclusió, mesurant totes les terres, tant d'horta com de secà, i també les marjals del Raval de la Vila d'Oliva, el Raval de la Font d'En Carròs, i els llocs de Potries, Beniflà, Alcudiola, Rafelcofer, Alqueria de la Comtessa i els llocs de l'Alqueria dels Frares, anomenats *lo Terme /2v/ de Damunt*, les quals [terres] els moriscos de dits Ravals i llocs tenien i posseïen, empadronant i distribuïnt dites terres, juntament amb les cases, entre els nous pobladors i habitants de dits Raval i llocs amb la màxima esperança, confiança, puntualitat i satisfacció; el qual, amb totes les seues forces i amb tot el seu afany féu i construí totes les poblacions del dit nostre Comtat d'Oliva, i en aquests grans treballs dugué a terme no solament aquestes coses que s'han dit, sinó que també dirigí i administrà els llibres dels emfiteutes del nostre patrimoni sense cap interès ni salari durant més de catorze anys, i certament en aquests darrers anys passats féu i construí una mena de capbreu general de tots els emfiteutes dels llocs del dit nostre Comtat d'Oliva i de les baronies adjacents a ell, subjectes al nostre domini directe, amb la seua aplicació i el seu esforç. Aquest treball fou estimat per un preu de més de mil auris.⁹

/3r/. Tenint també en compte, i considerant que pel document d'establiment rebut pel notari sotasignant, el dia vint-i-dos del mes de febrer de l'any mil sis-cents onze, vam establir en emfiteusi una casa i terres a dit Josep de Celada, de la mateixa manera i per esta raó, amb els pactes i condicions contingudes en les disposicions fetes per nós als pobladors del dit nostre Comtat d'Oliva, com es pot veure més àmpliament en els capítols de població, i donat que dit Josep de Celada serví i adquirí el domini útil en interès nostre i del nostre Patrimoni, i considerant que nós no podem satisfer amb diners tants serveis fets amb les seues pròpies despeses i amb la pèrdua del seu mateix patrimoni familiar, per aquestes i altres actuacions ben vistes per nós; per això, a tenor del present document públic, valedor en tots els temps, ací i en qualsevol lloc, de manera ferma i perpètua, i no violable ni revocable en cap punt, /3v/ proveït de manera plena dels nostres drets amb la millor via, manera i forma amb què, d'acord amb el dret, pugui i haja de fer-se millor i més eficaçment, alliberem i fem franques per a vós, dit Josep de Celada, prevere, habitant de la dita vila d'Oliva, que esteu present i accepteu amb múltiple acció de gràcies, i per als vostres,

Primer, certa casa situada en el suburbi de dita vila d'Oliva en el carrer anomenat

⁹ En l'original en llatí, "*aureis*" (ablatiu plural d'*aureus*), ens fa pensar en el ducat d'or ("*ducatus aureus*"). Els ducats no circulaven físicament al Regne de València, sinó que s'utilitzaven com a moneda de compte. Segons Mayans (*Epistolario V, Escritos Económicos*, p. 310), un ducat equivalia a 21 sous (és a dir, una lliura més un sou).

vulgarment dels Trapigs, en quant confronta, per una part, amb la casa de Jaume Piera, i per altra part amb la casa de Bertomeu Pasqual i amb el barranc.

A més, quatre fanecades, un quartó i cinc braces de terra d'horta, situades en el terme i horta de dita vila d'Oliva en la partida anomenada *dels Patins*, en quant confronta amb la séquia Mitjana, amb terra de Jaume Joan Ibiça, amb terra vostra, i amb terra de Jaume Pasqual, fill de Pere Pasqual, senyor del lloc de Negrals, i amb el caminàs /4r/ o assegador de l'hort de Sa Excel·lència.

A més, quatre fanecades i dos braces de terra d'horta situades en dit terme i partida, en quant confronten amb terra de vós, dit Josep de Celada, amb terra de la viuda de Bertomeu Martí de Veses, que fou notari, amb terra del dit Jaume Joan Ibiça, i amb terra de Jaume Vicent Pasqual.

A més, cinc fanecades i mitja i cinquanta-cinc braces de terra d'horta situades en dits terme i partida, en quant confronten amb terra de Jaume Joan Ibiça, amb terra de Sebastià Salelles i amb la séquia Mitjana, i amb terra de Jaume Pasqual.

A més, setze fanecades, un quartó i vint-i-cinc braces de terra d'horta situades en dit terme en la partida anomenada *de la Calçada* en quant confronten amb el camí de la Calçada, amb la séquia del Molí, amb /4v/ terra d'Aparici i Ildefons Ximénez, amb terra de Josep Salelles, i amb terra de Pere Pasqual.

A més, sis fanecades de terra de secà amb garrofers, situades en dit terme en la partida anomenada del camí de Rebollet, en quant confronten amb dit camí de Rebollet, amb muntanya i barranc.

A més, set fanecades de terra de secà amb garrofers, situades en dits terme i partida, en quant confronten amb terra dels hereus de Pau Ordóñez i amb terra de Pere Pérez, i amb muntanya.

A més, tres fanecades de terra amb algunes moreres, secà, situades en el terme de dita vila en la partida anomenada del Pou dels Serrans, en quant confronten amb el camí del Pi, amb la terra de l'església de Sant Roc, des de tres parts del barranc i camí pel qual es va cap al mig del Collado, i amb la mallada i amb la muntanya, i amb murs del suburbi de dita vila.

A més, tres fanecades de terra /5r/ de marjal situades en dit terme en la partida anomenada *de les Passadores*, en quant confronten amb el camí de l'Assagador i de les Marjaletes, amb la terra de Vicent Marqués per dues parts, amb terra de Jaume Carpi, i amb la terra ... [*espai en blanc*].

A més, una espècie de corral d'ovelles situat en el Raval de dita vila, en quant confronta amb el barranc per dues parts, i amb un carrer.

A més, una antiga era situada en dit terme en la muntanya de la Talaiola, amb els vessants en quant confronta amb el barranc, amb el corral d'ovelles de Beltran d'Osta, amb un altre barranc, amb garrofers de l'alcaidia del Castell de Santa Anna, amb terra de l'església de Sant Roc, i amb parets de les cases del suburbi o Raval...¹⁰

...Tant de totes i qualssevol particions de fruits, com de totes i qualssevol servituds reals, personals i mixtes, a les quals estàveu subjecte per raó de dita disposició i pactes posats i continguts en ella, ja que la nostra voluntat és que de dita casa i terres /5v/ solament hàgeu de pagar els censos allí esmentats amb lluïsmes i fadiga, i tot altre ple dret emfitèutic, i amb dret [nostre] de percebre'ls segons el fur de València, prometent no actuar judicialment contra la present franquesa ni fer actuar públicament o bé ocultament a ningú per cap raó, títol o causa, sota obligació de tots els béns i drets nostres per igual com a garantia. Fet en la cort ducal de la vila de Gandia el dia vint-i-u del mes de juliol de l'any mil sis-cents onze.

Signe nostre, de l'abans anomenat don Carles de Borja i Centelles, qui ací concedim i firmem.

_____ Signe meu, de Josep de Celada, prevere, qui accepte.

¹⁰ Vegeu nota 8.

Testimonis d'aquest acte són Pere Ferrer i Gabriel Savañolo, cavallers, habitants de Gandia.

Per a fe i testimoni dels quals, jo, Pere Chela, notari, afegisc el signe del qual em servisc.

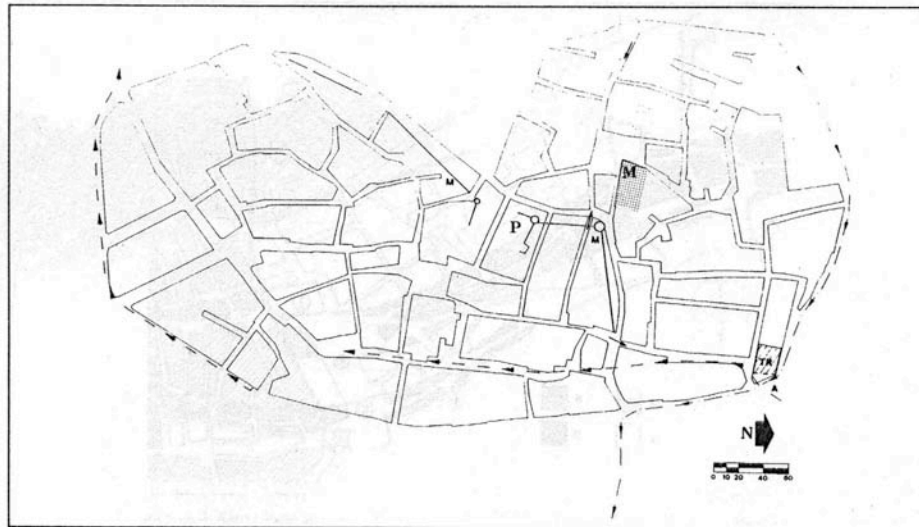
COMENTARIS

La toponímia

El document cita partides i llocs del terme municipal que, en la seua major part, no han canviat de nom després de quatre-cents anys: hui en dia continuen vigents els noms de la séquia *Mitjana*, dels camins del *Collado*, de les *Marjaletes*, de la *Calçada*, del *Rebollet*, i de les partides de les *Passadores* i la *Calçada*.

Però també cita noms que han estat substituïts per altres o han estat oblidats: el carrer "*vulgo dicto dels Trapigs*" que confrontava "*en lo barranch*". Es refereix al carrer les Tendes, anomenat antigament *del Trapig*,¹¹ un extrem del qual acabava en el barranc (també anomenat *dels Trapigs* en aquella època). En la confluència entre el carrer i el barranc hi havia un trapig per a l'elaboració del sucre, com es pot veure en el següent mapa elaborat per J. Torró (1996: 592), on apareix assenyalat amb l'abreviatura TR (en la part inferior dreta):

El barranc dels Trapigs (actual carrer del Barranc, en l'extrem dret del mapa)

Plànol conjunt de la vila i raval d'Oliva. La moreria ocupa la zona septentrional, separada de la vila pel mur.

M (menuda): elements del mur de la vila; M: mesquita; TR: trapig; A: séquia major. La línia puntejada delimita un possible atzucac absorbit; i les fletxes indiquen la situació dels portells coneguts (elaboració de J. Torró, 1996: 592).

¹¹ *Nomenclátor Urbano*, en AADD, *Iniciación a la Historia de Oliva*, Publicaciones del Ayuntamiento de Oliva, Valencia, 1978, p. 451.

marcava en aquella època el límit septentrional del Raval o barri morisc (que tenia com a nucli originari l'actual plaça de Sant Roc, on hi havia l'antiga mesquita, transformada en església de Sant Roc en 1534). L'altre costat del barranc estava ocupat per terrenys de secà i cases aïllades, i en aquesta part tindria lloc la posterior expansió del Raval entre els segles XVII i XVIII, al voltant de l'actual plaça de Ganguis.

Tornant al document, un dels terrenys citats apareix en la partida *del Pou dels Serrans*, en les immediacions de l'actual carrer dels Serrans, confrontant amb el camí *del Pi* (actual carrer Sant Antoni, que continuant pel camí del Collado conduïa a l'antic convent o ermita de Santa Maria del Pi), i amb una *mallada* o lloc on reposaven pastors i ramats, situada vora la muntanya.

També es fa referència a la *séquia del Moli*, que el document situa en la partida

Canalització coberta de la séquia Mare al seu pas pel carrer Sant Vicent

de la Calçada. Es tracta de la séquia Mare o del Rebollet, que després de travessar més d'un molí al llarg del seu trajecte, entra en el casc urbà d'Oliva (actualment de forma subterrània), i en aquella època subministrava la força motriu per a l'enginy del sucre.

Quant a la partida *dels Patins*,¹² aquest nom hui oblidat apareix citat per Gregori Mayans,¹³ i Salvador Cardona (1978: 60) precisava que “*linda con el camino de Gandia*”. Pels indicis que ens dóna el mateix document (un terreny citat en dita partida confronta “*cum sequia Mijana*”), i per les dades obtingudes per Domènec Morell,¹⁴ podem situar el seu emplaçament en la zona compresa entre el carrer Sant

¹² Segons el *Diccionari Català-Valencià Balear*, “pati” significa, entre altres coses, “peça de ferro del fre d'un vehicle, que s'aferra fortament a la roda per travar-la quan es vol frenar”, i que en aquella època s'aplicava als frens dels carros. També podria tractar-se, segons el mateix diccionari, d'una variant de “tapi”, espècie de sandàlia amb sola de cuiró.

¹³ “... Los terratinientes de Oliva ... son poseedores de toda la huerta de dicha villa incluida en siete partidas que se llaman *Calzada, Patins, las Fuentes, Ull de la Mola o Campò, Camino del Mar, Geresa i Reg nou...*”, en MAYANS, Gregorio, *Epistolario (V), Escritos Económicos*, p. 320.

¹⁴ Domènec Morell Fullana (mort en 2008), a més de recollir llegendes i tradicions del Raval i del Pinet (com les que figuren en el llibre *Dotzena i mitja de llegendes del Pinet*, publicat en 2005 per l'Associació de

Bernat (popularment *Abram* o *Bram*) i la prolongació del carrer Sant Vicent pel camí vell de Gandia, per una banda, i l'actual carretera nacional per l'altra. En l'actualitat, una part d'aquesta antiga partida està inclosa en el casc urbà, en la zona ocupada per carrers com Arquebisbe Reig, García Ordóñez, Vicent Andrés Estellés i el tram oest d'Ausiàs March i de Joanot Martorell (és a dir, la zona situada al voltant de la gasolinera El Rebollet).

Per cert que, quan el document parla del terreny d'aquesta partida que fita amb la séquia Mitjana, també diu que confronta amb el “*caminàs*” o “*assegador del Hort de sa Excelencia*”. Tenint en compte que “*caminàs*” significa “camí ample”, és molt probable que es tracte del camí vell de Gandia o de Xàtiva, la via de comunicació més important que travessava la zona. Quant a l’“Hort de sa Excelència”, deu tractar-se del mateix que Mayans anomenava “*huerto del señor, más antiguo que su condado*”,¹⁵ que era regat per la séquia Mare, i del qual desconexem l'extensió i els límits.

Un altre topònim avui inexistent és del de la *Talaiola*, nom de la muntanya on s'ubicava una era que confrontava, segons el document, amb el barranc, amb terra de l'alcaidia del Castell, amb terres de la parròquia de Sant Roc i amb parets de les cases del Raval. No hem trobat referències, ni en la bibliografia ni en les persones a qui hem consultat, sobre aquest topònim. Però si ens agafem al significat del mot *talaiola*, diminutiu de *talaia* (torre d'observació, o per extensió, lloc elevat des d'on es pot observar una àmplia panoràmica), la muntanya citada en el document ens fa pensar en el Tossal de la Creu,¹⁶ situat enfront del de Santa Anna i de major altura que aquest, de manera que s'hi podrien enviar senyals o avisos al Castell en cas de perill. En l'actualitat, una part de la vessant nord de la muntanya, on abans hi havia bancals de secà, està integrada en el casc urbà. Quant al terreny o era citada en el document, no podem situar-la amb exactitud, ja que desconexem la ubicació i límits dels altres terrenys que hi limitaven (no oblidem la manca de documentació deguda a la crema de l'Arxiu Municipal en 1936).

Les rendes objecte d'exempció

Com hem dit al principi, el duc Carles recompensava el prevere Celada per la seua tasca de mesurament i redistribució, entre els nous pobladors, de terres i cases que abans ocupaven els moriscos, tant del Raval i del terme d'Oliva com de localitats veïnes. A aquesta activitat s'afegia l'elaboració i l'administració de llibres de registres dels emfiteutes, que el capellà havia portat durant més de catorze anys, sense cap remuneració i amb despeses pròpies que havien fet disminuir el seu patrimoni. El duc valorava el cost d'aquest treball en més de mil “auris” (v. nota 9), i confessava no poder retribuir-lo amb diners (“...*non posse pecunialiter*

Pares i Mares del Col·legi Públic “Verge dels Desemparats” d'Oliva), es dedicà durant molts anys a investigar sobre la toponímia rural i urbana d'Oliva, reunint un abundant material que encara es troba inèdit.

¹⁵ Mayans, G., *op. cit.*, p. 328.

¹⁶ També hem pensat en el Tossalet del Pi (o de Doix), que correspon a l'actual carrer Sant Isidre i adjacents, i constitueix la part més elevada del Raval pròxima a l'església de Sant Roc. Però creiem més probable que es tracte del Tossal de la Creu, que per la seua major altura i la panoràmica que s'hi divisa, resulta un lloc més adient per a establir una talaia o lloc de vigilància.

satisfacere...”). Açò no era d’estranyar: la hisenda ducal, que ja era deficitària abans de l’expulsió dels moriscos, estava totalment arruïnada. Carles de Borja, privat de les copioses rendes que rebia anteriorment dels vassalls expulsats, havia de fer front a molts i grans deutes que havia contret i que no podia pagar.

Per tant, l’única manera que tenia el senyor de retribuir els serveis prestats per Celada era eximint-lo de rendes i obligacions que pesaven sobre els terrenys que aquest tenia en emfiteusi, dels quals el duc posseïa el domini directe o eminent, i Celada el domini útil.¹⁷ La carta de franquesa especifica que la casa i els terrenys enumerats quedaven alliberats i “francs” de la partició de fruits,¹⁸ així com de servituds reals, personals i mixtes, per al capellà i per als seus hereus. Però l’exempció no comprenia determinats censos estipulats en el contracte d’emfiteusi signat uns mesos abans (22 de febrer de 1611). I continuaven vigents els drets que tenia el senyor en cas de venda o transmissió del domini útil per part de l’emfiteuta: el lluïisme (*laudemium*) o dret que percebia el senyor, i la fatiga o dret de prelació que tenia aquest per a recuperar el domini útil.

Els béns immobles objecte de franquesa o exempció eren una casa, una cleda o corral d’ovelles, una era situada “*en la montaña de la Talaiola*” i un conjunt de terrenys situats en diferents partides del terme municipal, especificant en cada cas si es tractava d’horta, de secà o de marjal, així com l’extensió de cada parcel·la. Tenint en compte que, en les mesures tradicionals valencianes, una fanecada es divideix en 4 quartons, i un quartó en 50 braces, si sumem les extensions de les parcel·les detallades en el document, obtenim 49 fanecades, 1 quartó i 37 braces,¹⁹ repartides d’aquesta manera:

Terra d’horta: 30 fanecades, 1 quartó i 37 braces, situades en les partides dels Patins i la Calçada.

Terra de secà: 16 fanecades repartides entre el camí del Rebollet i la partida del Pou dels Serrans.

Marjal: 3 fanecades en la partida de les Passadores.

Com hem dit més amunt, no podem precisar la ubicació exacta de cada parcel·la, ja que desconeixem les dels propietaris confrontants, per manca de dades. Però sí que podem fer-nos una idea del tipus de conreu a què es destinaven les partides citades. En les de secà hi havia, segons diu el document, “*garrofers*” i “*algunes moreres*”, i les d’horta (la porció més substancial dels terrenys citats), regades per la séquia Mare i la Mitjana, estarien dedicades amb tota probabilitat a la canyamel abans de l’expulsió dels moriscos. Quant a la marjal, en aquella època abastava la part més baixa i plana del terme municipal, pròxima a la costa. El mateix document, quan cita la partida de les Passadores, fa referència al camí de les *Marjaletes*, nom de per sí prou significatiu.

¹⁷ Les característiques del contracte d’emfiteusi en els senyorijs valencians apareixen explicades en Morant 1978: 12-14 (v. Bibliografia al final).

¹⁸ En el cas del sucre, la partició era a la meitat, i en general, menor i variable per als altres productes.

¹⁹ Tenint en compte que la fanecada valenciana equival a 831,08 m², l’extensió total d’aquests terrenys equivaldria a 4,1084 hectàrees.

Personatges citats

A més de l'interessat, Josep de Celada, i del duc Carles de Borja, cal esmentar en primer lloc el notari Pere Chela (o Chella, segons altres referències) davant del qual s'havien signat la major part de les Cartes Pobles que seguiren a l'expulsió dels moriscos (La Parra 1992: 165).

Entre els titulars dels terrenys que confronten amb les parcel·les citades, figuren cognoms de famílies benestants com els Pasqual, els Osta o els Martí de Veses.

Dels Pasqual apareixen citats: Bertomeu,²⁰ Pere, Jaume Vicent i Jaume (tal volta els dos últims siguen el mateix). De Jaume, especifica que era fill de Pere Pasqual, senyor del lloc de Negrals,²¹ i potser es tracte del "Jaume Pasqual, notari de la vila de Oliva", que rep el contracte de venda de l'alqueria de Guardamar, per la família Tamarit a Enric de Miranda, en 1625.²²

La família Pasqual posseïa, en terme de la Font d'En Carròs, l'extensa finca de la Foia, travessada per la séquia del Rebollet i confinant amb les partides olivanes de la Calçada i el Camí del Rebollet, citades en el document. En la façana de la casa de la Foia figura l'escut d'aquesta família, el mateix que podem veure en la casa pairal que posseïen a Oliva, al carrer les Moreres, que durant molts anys es destinà a asil d'ancians i actualment és la seu del Museu Arqueològic.

Quant a Bertran d'Osta, sabem que era batle d'Oliva en 1614, i que en alguns plets promoguts per ell, intervingué com a procurador Alonso de Celada, germà de mossén Josep, segons indica Martí (2000: 58). La família Osta (o Hosta) a més del prestigi social i econòmic de què gaudia a la localitat, també fou important en l'àmbit religiós. El seu membre més il·lustre, Joan Osta Pasqual (1579-1650) fou nomenat bisbe d'Oriola en 1647.²³ Un altre clergue d'aquesta família, Gaspar d'Hosta,²⁴ havia estat sagristà de la Seu d'Oriola, i es féu càrrec de l'administració dels béns de mossén Josep de Celada quan aquest féu testament en 1626.²⁵ I un "cavaller" Juan Hosta apareix citat com a "jurat" en 1645 en la documentació parroquial de Sant Roc.²⁶

Quant als Martí de Veses, el document esmenta el difunt Bertomeu com a notari, càrrec que exerciren diversos membres d'aquest llinatge i que sembla que era una tradició familiar. Mayans cita "*Bartholomé Martí de Veces, notario*" en la ratificació en 1592 dels capítols matrimonials de Madgalena de Centelles, germana

²⁰ Potser siga el mateix que, segons M. Martí (2000: 58) presentà plet en 1613 contra Alonso de Celada, germà del prevere, per un deute de cinc lliures.

²¹ Negrals, en la Marina Alta, pertanyia des d'antic als Pasqual, que la repoblaren en 1611, segons indica Gil Olcina (1983: 10).

²² PONS MONJO, F., "Callejero Olivense IV", publicat originalment en *Llibre de Fira i Festes*, Oliva 1985, i posteriorment en "Cabdells", n° 6 (2009), pp. 171-174.

²³ Podem trobar resums de la biografia del bisbe Joan Osta en J. M. Vidal ("Patria Chica", n° 6, 13-2-1932), en A. Mestre (1978: 301) i en J. Castell (1996: 33-36).

²⁴ Citat per J. Castell (1996: 29) com a titular d'un benefici eclesiàstic.

²⁵ Martí (2000: 53, nota 29). També esmenta Gaspar d'Hosta com a prevere en la p. 56, com a testimoni en un judici contra Domingo Pardo en 1608, en què Alonso de Celada (germà de Josep) intervingué com a procurador.

²⁶ PONS MONJO, F., "Callejero Olivense I", publicat, originalment, en *Llibre de Fira i Festes*, Oliva 1982, i posteriorment en *Cabdells*, n° 6 (2009), pp. 171-174.

de Pere, comte d'Oliva.²⁷ I pel que fa al protagonista del nostre document, Josep de Celada, es féu càrrec del seu testament un altre notari de la mateixa família, Vicent Martí de Veses, en 1626 (Martí 2000: 29).

Els noms de Jaume Pasqual i de dos dels altres propietaris que apareixen en el document, Sebastià Salelles i Jaume Ibiça (no sabem si d'ells mateixos o de familiars seus), són citats per Juan Blay (1960: 27) en l'assignació, a partir del 1645, de béns i rendes al rectorat de la parròquia de Sant Roc.²⁸

Alguns dels personatges que hem citat s'havien beneficiat, segons Pons Fuster (1981: 121-122), de la situació creada amb l'expulsió dels moriscos. Quan els creditors del duc de Gandia visitaren el comtat d'Oliva per conèixer-ne la situació, acusaren, entre altres, Sebastià Salelles, Jaume Pasqual i el mateix notari del nostre document, Pere Chela, d'haver-se apropiat de les millors cases i terres dels expulsats, aprofitant-se dels seus càrrecs i del poder i la influència de què gaudien. Mossén Gaspar d'Hosta tenia moltes terres posades a nom de terceres persones, i feia negoci venent terres, en nom del duc, a qui millor li les pagava. Situacions semblants es donaren en molts altres llocs del ducat de Gandia: Santiago La Parra (1992: 165) parla de l'actitud "*caciquil o mafiosa*" d'un grup de terratinents de Gandia que s'apoderaren, de forma poc legal, d'un gran conjunt de terres, algunes de les quals havien estat concedides a nous pobladors.

El document en el seu context històric

Segons diversos historiadors, entre ells F. Pons Fuster (1981: 18), la Corona que havia ordenat l'expulsió dels moriscos confiava en una repoblació ràpida, amb l'arribada massiva d'immigrants que ocuparien les cases deixades pels expulsats i cultivarien les seues terres. Però aquest procés fou lentíssim, i l'arribada de forasters, procedents en la seua majoria de localitats veïnes, fou mínima. La majoria de cases i terres passaren a poder de veïns de la mateixa vila d'Oliva, i no sempre de forma legal: el mateix Pons Fuster (1985) comenta que, quan alguns nous pobladors arribaren a Oliva, es trobaren amb la sorpresa de veure habitades les cases i cultivades les terres que els havien estat assignades. De manera legal o no, és fàcil de suposar que, en el repartiment, les persones amb més poder i influència s'endurien una bona part del pastís. Abans hem parlat de persones i famílies com Pasqual, Salelles i Osta, entre altres.

En el cas que ens ocupa, sembla que Josep de Celada, prevere i administrador al servei del duc, també va resultar afavorit per aquella situació. Segons diu el document, havia obtingut la casa del Raval i les terres esmentades en febrer de 1611, any i mig després de l'eixida dels moriscos. Si observem la ubicació dels terrenys, trobem que els de secà estaven tocant el Raval (camí del Rebollet i camí del Collado), i els d'horta (la part més grossa de l'assignació: 30 fanecades) en partides també properes al barri morisc i ben regades (Patins i Calçada), que abans de l'expulsió havien estat dedicades al tan productiu i rendible cultiu de la

²⁷ MAYANS, G.: *Epistolario X. Mayans con Manuel Roda y Conde de Aranda*, Oliva, 1990, p. 63.

²⁸ Cita, entre els béns i rendes assignats al rectorat, "*censos de Sebastián Salelles, Jaime Pascual, Francisco Ibiza, Jaime Ibiza, Jaime Sampere, etc.*".

canyamel, i confrontaven amb terrenys posseïts per altres famílies benestants que també es devien haver aprofitat d'aquella conjuntura.

Com és ben sabut, l'expulsió dels moriscos (que en el cas d'Oliva va afectar a més de la meitat de la població total) tingué unes conseqüències demogràfiques i econòmiques desastroses per al Regne de València i, en particular, per a la comarca de la Safor. El cultiu de la canyamel es va enfonsar, i no va recuperar mai l'esplendor que tingué quan era treballat per una mà d'obra tan experta en tot el procés d'elaboració del sucre, i que tants beneficis havia proporcionat al comtat d'Oliva i ducat de Gandia.

La pèrdua de les rendes senyorials va agreujar la fallida de la hisenda de Carles de Borja, que ja abans de l'expulsió es trobava assetjat pels creditors. Segons comenta Santiago La Parra (1990: 230-321), el duc no sols es veia impossibilitat d'afrontar els grans deutes, sinó també les despeses menors (deixà de pagar als petits proveïdors del palau ducal), i arribà a regatejar a la duquesa mare la dot vitalícia que aquesta reclamava. Entre els afectats per la insolvència del duc figurava, com hem vist en el document, el mateix Josep de Celada: el senyor no podia pagar amb diners els seus serveis, i es veia obligat a compensar-lo amb la franquesa o exempció de rendes derivades de l'emfiteusi.

No és d'estranyar, per tant, que en aquella situació de bancarrota els senyorius de Carles de Borja foren embargats per la Corona, i que segons La Parra (1990: 231) el duc fóra enviat a Sardenya com a virrei (càrrec que ocupà de 1611 a 1617) per tal de no obstaculitzar les gestions encaminades a sanejar l'economia del ducat de Gandia.

BIBLIOGRAFIA

- AADD, *Iniciación a la Historia de Oliva*, Publicaciones del Ayuntamiento de Oliva, València, 1978.
- BLAY NAVARRO, Juan (1960), *Documentos y datos para la historia de la ciudad de Oliva*, Valencia, ECIR.
- CARDONA MIRALLES, Salvador (1978), "El medio físico", dins *Iniciación a la Historia de Oliva* (v. referència).
- CASTELL, José i PI, Juan Francisco (1999), *Aproximación histórica al convento de la Visitación de Nuestra Señora a Santa Isabel de las Clarisas Descalzas de Oliva*, Oliva.
- CASTELL BOMBOÍ, José (1996), *Sacerdotes i religiosos en Santa María la Mayor de Oliva (1362-1996)*, Oliva.
- CRUSELLES, Josep M. i altres (1986), *L'Arxiu Parroquial de Santa Maria la Major d'Oliva*, Oliva.
- DOMINGUEZ TORMO, J. M. i PONS MONCHO, F. (1989), *Sant Roc d'Oliva. Apuntes históricos*, I Centenario del Templo Parroquial (1886-1986). Oliva.
- GIL OLCINA, Antonio (1983), "La propiedad de la tierra en los señoríos de

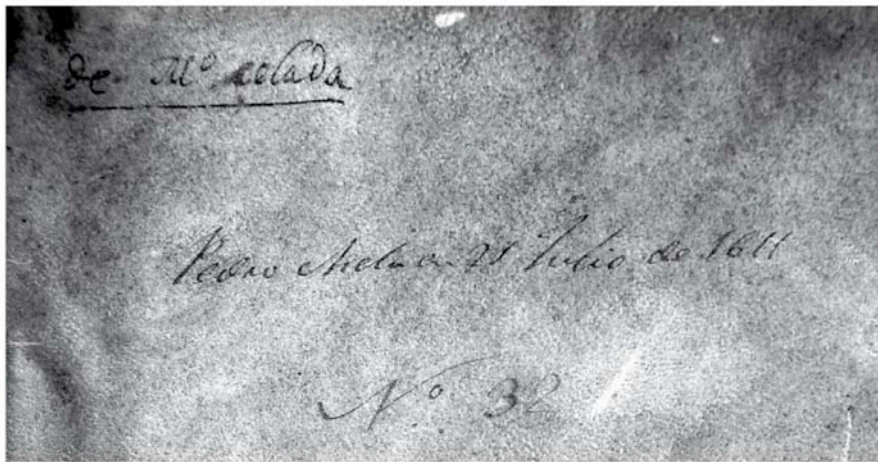
- jurisdicción alfonsina”, *Investigaciones geográficas*, nº 1, pp. 7-24. Universidad de Alicante. Instituto Universitario de Geografía.
- LA PARRA LÓPEZ, Santiago (1990), *1609 en el ducado de Gandía*. Separata de la revista “Estudis 16”, Valencia 1990, pp. 217-232
- LA PARRA LÓPEZ, Santiago (1992), *Los Borja y los moriscos (Re pobladores y “terratenientes” en la Huerta de Gandía tras la expulsión de 1609)*, València: Institució Alfons el Magnànim.
- MARTÍ i ASCÓ, Manuel (2000), ‘Un distingit matrimoni en l’Oliva del segle XVII: Alonso de Celada i Clara de la Cerda’, dins *Cabdells* núm. 2, pp. 47-74.
- MAYANS, Gregorio, *Epistolario V. Escritos Económicos*. Estudio preliminar de Ernest Lluch. Selección, transcripción y notas de Antonio Mestre. Publicaciones del Ayuntamiento de Oliva, Valencia, 1976.
- MAYANS, Gregorio, *Epistolario X. Mayans con Manuel Roda y Conde de Aranda*, Publicaciones del Ayuntamiento de Oliva, 1990.
- MESTRE SANCHIS, Antonio (1978), “Personalidades olivenses en la cultura”, dins *Iniciación a la Historia de Oliva* (v. referència).
- MORANT DEUSA, Isabel (1978), *Economía y sociedad en un señorío del País Valenciano: El ducado de Gandía (siglos XVIII-XIX)*, Gandía.
- PONS FUSTER, Francisco (1981), *Aspectos económico-sociales del condado de Oliva (1500-1750)*, Publicaciones del Ayuntamiento de Oliva, València.
- PONS FUSTER, Francisco (1985), ‘Las consecuencias de la expulsión de los moriscos de Oliva’, *Programa de Fira i Festes*, Oliva.
- PONS MONCHO, Francisco (1982, 1983, 1985), “Callejero olivense”, I, III i IV, dins *Programa de Fira i Festes*, Oliva. [El capítol II fou publicat en *Llibre de Festes de Sant Vicent*, Oliva, 1983, i tots aquests articles han estat reeditats en *Cabdells*, nº 6 (2009), pp. 171-186, per l’Associació Cultural Centelles i Riusech d’Oliva].
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1936), ‘Extensión y vitalidad del dialecto valenciano ‘apitxat’’, *Revista de Filología Española*, XXIII, pp. 45-62.
- TORRÓ ABAD, J. (2009), ‘Formes de poblament i urbanisme. Com s’organitzaren els llocs d’habitació dels musulmans del regne de València (segles XIII-XVI)’, dins *Entre terra i fe. Els musulmans al regne cristià de València (1238-1609)*, Universitat de València i SECC (Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales), València.
- TORRÓ ABAD, J., “El urbanismo mudéjar como forma de resistencia. Alquerías y morerías en el Reino de Valencia (siglos XIII-XVI)”, dins *Actas del VI Simposio Internacional de Mudejarismo, Teruel 16-18 septiembre 1993*, edita Centro de Estudios Mudéjares del Instituto de Estudios Turolenses, Saragossa, 1996, pàgs., 535-598.

1611, juliol 21. Gandia.

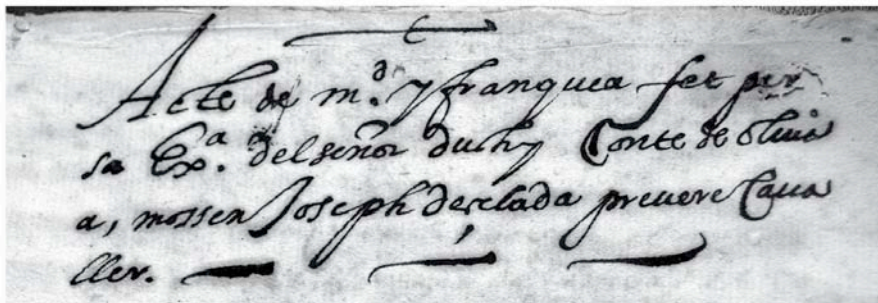
El duc de Gandia i comte d'Oliva, Carles de Borja i Centelles, concedeix al prevere Josep de Celada, d'Oliva, la franquesa o exempció de determinades rendes com a recompensa pels serveis prestats en la redistribució de terres, després de l'expulsió dels moriscos.

Document conservat pels hereus de Ramón Michavila Bodegas i Vicenta Llorca Mas.

Text de la portada

Full 1 (anvers)

Full 2 (avers)

+
 Die xxi mensis Julij año
 anatho dno dñi. Dccxi

NOS don Carlos aborigia et rentel
 dus gaudie, marchio de Lombaj et co
 mes dñus dñi Attinentes et considerand
 tes q Josephus de clada miles presbiter
 ordo stuuhabitq sustinuit et subpor
 tauit maxime q et excessus labores
 in nostro seruitio adie cogulionis ago
 renorum fore per Regiam maiestatem
 philippi regis nostri in suo Regio preonio
 publicato in ciuitate Valencie die
 vigesima secunda mensis septembris
 anni millesimi sexcentissimi noni
 usq in presentem diem et spem quam
 habemus quod dictos labores prose
 quitur donec et quousq finem et
 conclusionem assequatur mensurando
 omnes terras tam horee q desecans
 aetiam in maribus Naualis ville
 dñus, Naualis fontis den carror, et
 Tocoum de potres, beni fla, aleudista
 Naigelcoffer, alguerie Conitago et loci
 alguerie dels frares nominatorum locor

Full 2 (revers)

Remedament quas jaganni ditorum Na
 uolum et locorum habebant et posside
 bant empadronando et distribuendo die
 tas terras vna cum domibus interuouos
 populatores et habitatores ditorum
 Alualis et locorum cum maxima spe, con
 fidantia, puntualitate et satisfac
 tione qui totis viribus totoq; conatu
 omnes populationes diti nostri Comita
 tus stitit fecit et construxit et in his
 magnos labores pertulit quoniam solum
 hec quedita sunt sed etiam libros em
 phiteutarum nostrorum bimonij crescit
 et administravit absq; aliquo intermis
 et salario q; fluxu temporis quatuor
 decim annorum neli non his prope des
 sis annis fecit ac construxit quoddam
 generale caput breue omnium emphi
 teutarum diti nostri Comitatus
 Opus totorum et baroniarum eidem
 ad iacantium tentarum sub nostra
 directa dominatione sua industria suorum
 labore quod opus habitum fuit quu
 nis estimacione q; precio mille

Full 3 (anvers)

auris. Attendentes etiam et consi-
 derantes quod instrumento stabili-
 menti per nos in scriptum recep-
 ti die vigesima secunda mensis fe-
 bruarij anni millesimi sexcentissimi
 vicesimi stabilivimus in emphiteu-
 sim quendam domum et terras dicto
 Josepho declarata eodem modo et cog-
 ratione cum patris et conditionibus
 contentis in stabilimentis per nos fa-
 ctis populatoribus dicti nostri Comita-
 tus ut in capitulis populationis
 tatus et videre et quia dictus Jose-
 phus declarata profuit ac utilitate
 acquisivit nobis nostroque patrimonio
 et nos tot servitia facta proprijs
 suis expensis et cum amissione eiusdem
 rei familiaris non posse pecunialiter
 satis favore his et alijs nobis benivolis
 idcirco tenore presentis publici ins-
 trumenti cunctis temporibus hic et
 ubique firmiter et perpetuo valituri
 et in aliquo non violandi seu evocandi

Full 3 (revers)

etis melioribus via, modo, et forma qui
 bus de iure melius et efficacius fieri
 possit ac debeat de iuribus nostris glo
 nari instructi in franquimus et fran
 cas facimus vobis dicto Josepho de la
 da gus oltero diceville stue habitis
 presenti et cum multiplici gratia
 cum actione acceptanti et vestris
 Erimo quandam domum sitam et posi
 tam in suburbio diceville stue in
 uico vulgo dicto del strapig prout
 confrontatur a vna parte cum domo
 iusobi piera, et a lialia parte cum do
 mo Bartholomei pasqual vulgo bar
 ranc, 3ta. p^{te} quatuor fanecatas vn
 guarto p^{te} vna braus terre horee sitas
 et positas inter termino et horta quate
 ville stue in partita dicta de lapa
 ens prout confrontantur cum sequia
 mi sana, cum terra iusobi Joannis
 ylica, cum terra vestra, et cum ter
 ra iusobi pasqual filij petri pasq
 domini Coer denegrals, y hinc camina b

Full 4 (anvers)

Sive aspektor de l hort de la calçada
 cia. Itē. quatuor fanecatas de
 brais terre horte sitas et positas in
 dicto termino et partita prout con-
 frontantur cum terra vestri di Josep
 Phi de calçada, cum terra vidue Bar-
 tholomei marci de veses q. noth. cum
 terra diti Paetri Joannis ylica, et
 cum terra Paetri Vincentij pasqual
 noth. Itē. quinque fanecatas et di-
 midiam et quinquaginta quinque
 brais terre horte sitas et positas
 in dictis termino et partita prout
 confrontantur cum terra Paetri
 Joannis ylica, cum terra Paetri
 Salles, et cum sequia misana, et
 cum terra diti Vincentij Paetri pas-
 qual noth. Itē. sexdecim fanecatas
 vnguarto q. pint q. un h. brais terre
 horte sitas et positas in dicto termi-
 no in partita dicta de la calçada q. no-
 ut confrontantur cum itinere de la
 calçada, cum sequia de Amòli, cum

Full 4 (revers)

terra a paricij et Illeforxi simony
 cum terra Josephi Salles, et cum
 terra petri pasqual. It. sex fancu-
 tas terre seca ab garro fers situs et posi-
 tas indito termino impartita dita del
 cami de Nebollit prout confrontan-
 tur cundito itinere de Nebollit, cum
 montano, et barran h. It. septem
 fancuatas terre seca ab garro fers si-
 tas et positas inditis termino et par-
 tita prout confrontantur cum terra
 Inaduum pauli ordoen, et cum terra
 zebri perer, et cum montano. It.
 tres fancuatas terre ab algunis mo-
 reres seca situs et positas in termino
 dite villo impartita dita del pou del
 ferrans prout confrontantur cum iti-
 nere del pi, cum terra Ecclesie sancti
 Nothi, et tribus partibus barran h.
 et itinere per quod tenditur al
 collado in medio, et cum lamallada
 et cum montano, et cum parietibus su-
 burbinville. It. tres fancuatas ter-

Full 5 (anvers)

re marshal sitas et positas infra ter-
 mino impartita dita de les passad ores
 prout confrontantur cum camino asse-
 gatore et de les marshaltes, cum terra
 Vincentij marquis duabus partibus
 cum terra jaubercarpi, et cum terra
 Ith. quiddam ouile situm et
 positum in Nauoli diterville prout
 confrontatur cum barranco duabus
 partibus, et cum vico, Ith. quoddam
 quam sitam et positam infra termino
 en la montana de la calaysta a llos ves-
 gants prout confrontatur cum bar-
 ranco, cum ouile beltrandi dora, et
 a llos barranco, cum garroffis alcaj
 diatus Capri fante Anne, cum ter-
 ra localpi diu Noth, et cum parietibus
 domorum suburbij sine Nauoli.
 Jam ab omnibus et quibuscumque par-
 titioibus fructuum q̄ ab omnibus
 et quibuscumque seruitutibus realibus
 personalibus et misotis ad quos tenetur
 vis ratione dicti stabilimenti et pau-
 tis in illo appositis et contentis cum nos
 et voluntas sit q̄ deditis ^{et bonis et} terris tan-

Full 5 (revers)

tum modo solvere tenearis, consus tibi
 memoratos cum laudibus et gratia to-
 toq; alio plensuro emphitoticis et
 iure ipso percipiendi secundum
 forum Valentie promittentes contra
 presentem franquitate non venire
 neq; aliquem venire facere salam
 vel occulte aliquaratione tituli sine
 causa sub bonorum et jurium nostro-
 rum omnium allegatione pariter
 et hypothese quod est actum in aula
 ducali ville gaudie die vicesima pri-
 ma mensis Julij anni mille simi
 sescentegimi videsgimi. Et nam
 nostri don caroli abozia et centelles
 predicti quibus credimus et fir-
 mamos. Et num mei Josephi de
 clada presbiteri qui accepto.

Testes huius res sunt Petrus
 Ferrer et gabriel javanolo
 milites gaudie habitus.

In quorum fidem et testimonium Ego
 Petrus chila notario meum quo vobis op-
 pono Sig

Innotat de mra
 pperito impend
 p mra
 p mra
 p mra

